

Maaf. E. Husale
Kokkumäe
Heemant

Diplomitöö
392 239

16. juunil 42
117 260

16.06.42.

Vanemlik jõim.

Ameerika diplomaat

18.6.42.

Zhuangfu SA

189110

Artid dentisus - Suurima
stud. iur.
matr. nr. 15611

1942. a. I sem.

23. I 1944. Annastatide loovutamise
viisisteskonna

Sisukord:

Lühendid.	lk. 3.
Kastatud kirjandus.	" 3.
Sissejuhatus.	" 4.
§1. Mõiste.	" 5-7.
§2. Õigustlik olemus.	" 8-12.
§3. Täpsimine.	" 13-15.
§4. Vanemate ja laste vastastikused õigused ja kohustused.	" 16-24.
§5. Vanemliku võimu kitsendamine ja seistamine.	" 25-28.
§6. Vanemliku võimu lõppemine.	" 29-33.
§7. Lõppsona.	" 34-37.

Lühendid.

BBS - Balti braseade.

BGB - Bürgerliches Gesetzbuch.

TsSB - Tsiviilseadustiku eelnõu.

Kasutatud kirjandus.

1. Dernburg, H., Das bürgerliche Recht des deutschen Reichs und Preussens. Bd. IV. Halle a. S., 1908.
2. Erdmann, C., System des Privatrechts der Ostseeprovinzen Liv-, Est- und Curland. Bd. I. Riga, 1889.
3. Tjutjumov, I., Perevond Tsiviilseadustiku eelnõu järgi. a) llehe ülemvõimne küsimus perekonna füüsilise ajaxini "õigus". Tartu, 1936, nr. 1, lk. 1-10.
4. Windscheid, B., Lehrbuch des Pandektenrechts. Bd. III. Frankfurt a. M., 1906.

Sissejuhatus.

Peresomaalikemete sisemised suhted on rajatud kõlbluse põhimõttele ja sellepärast lasuvad nad kõige vähem painutada positiivse õiguse piirangute alla. Need piirangud osutuvad aga süüsi vajalikus ja nimelt juhtude jaoks, kui peresomaalikemete sisemised suhted kalduvad kõrvale õigest seisundist. Siinjures loomulikud ja kõlblad suhted on aluses peresomaalikemete juriidilistele suhetele.

Käesoleva aja õiguses, eriti alates XIX s. viimastest aastakümnetest, on märgata üksi-
kute rahvaste püüet ümber kujundada oma peresomaalõigust. See suhtes esivad erilist tähtsust Saks ja Šveitsi triviilseadustikud.

§1. Mõiste.

Vanemliku võimude nimetus tuleneb Rooma õiguse patria potestasest.¹ Kuid tuleb valet teha Rooma õiguse patria potestase ja vanemliku võimude vahel käesoleval ajal. Rooma õiguse patria potestas tähendab majajärgset valitsemisõigust tema valituse alla antud lapse suhtes, haarates absoluutselt lapse isikut kui ka varandust. Varajase Rooma õiguse perisal - pater familiaris oli tema võimule allutatud isikute suhtes õigus nende elu ja surma peale. See õigus mõjus Justinianuse õiguses, kus perisale jäi veel püüdnud kasutusõigus lapse isiku ja kasutusvaldus lapse vara suhtes.²

1. C. Erdmann, System des Privatrechts der Ostprovinzen Liv-, Bist- und Curland. Bd. I. Riga, 1889, lk 472.

2. H. Dernburg, Das bürgerliche Recht des deutschen Reichs und Preussens. Bd. IV. Halle a. S. 1908, lk 265.

Rooma õiguses kuuluvad patria potestate alla kõik pereliikmed, nii täiskasvanud kui ka alaealised. BGB-s vanemlik võim lõpeb lapse täiskasvanuks saamisega ja kitseneb alaealise tütu abielumisega.

Saksa õiguses isa võimuga lapse üle seondub veel isa eestkoste õigus lapse suhtes.³ BGB-i järgi võimukandja on ka lapse raduslik esindaja.⁴ Rooma õiguses tundis ainult isale kuuluvat vanemlikku võimut, kuna aga Saksa õiguses, samuti meie Tsiviilprotsessseadustiku eelnõu, tunnustatakse ka ema vanemlikku võimut. Pärastmõeldu kasvatusküsimustes otsustab isa teh.⁵ BGB samuti on isavõim asendatud vanemliku võimuga, andes selle ka emale.

Ülevõim Saksa õiguses esineb kõvalvõimuna isa omale. Briti avaldub ta aga peale

3. Demburg, op. cit., lk. 266, I

4. ib., II

5. Badmann, op. cit., lk. 473, I, Demburg, op. cit., lk. 266, II

selle surma või selle võimude lõppemist. Oma mitte-
absoluutse lapse suhtes ei evi ema aga BgB järgi
vanemlike võimude.⁶

õigusele demer avaldub vanemate autoriteetis kaitsesuhetes laste suhtes. See vanemate võimused, mis tuleneb niisugastest kaitsesuhetest, võimaldab vanemaid võimustel autoriteetidel võlt poolt nendele oras saada püüed tunde ja võimevõimudega laste poolt, teinud poolt alla läbi, et see vanemate suhtes õiguse suhtes on välimis-
suhetel ja vanemad on vabastatud am-
endest.⁷

Rooma õiguse vanemlike võimude õieti ma-
võim - patris potestas - te lastes lapse
absoluutset allumist vales, mis isegi laste suhtes
sotsiaalselt, kuid ol lapse üle reis võtta ac-
noas. Justinianus õiguse see patris patri-

6. Demburg, op. cit., lx. 266, III.

§2. Õigusele olemus.

Vanemliku võimu õigusele olemus avaldub vanemate eestkostelises kaitsevolustuses laste suhtes. See vanemate võimkond, mis tuleneb nimetatud kaitsevolustusest, eraldab vanemaid võõrastest eestkostjatest ühelt poolt nendele osaks saava piiteaditunde ja sõnakõnelikkusega laste poolt, teiselt poolt selle läbi, et see vanematele kuuluva õiguse kestus on vähem kitsendatud ja vanemad on vabastatud amandest.⁷

Rooma õiguses vanemlik võim, õieti isavõim — patria potestas — tähendas lapse absoluutselt allumist isale, nii isiklikult kui varaliselt. Isal oli lapse üle ius vitæ ac necis. Justinianuse õiguses see pater famili-

⁷ Vidmann, op.cit., lk. 472 II

liase võim kull mõrges, talle jäi veel pü-
natud karistusõigus lapse isiku üle, lapse
vara üle aga karistusvaldus.⁸

Saksa õiguses isavõimuga lapse üle seon-
dub veel isa eestkoste õigus lapse suhtes.⁹

BGB järgi vanemliku võimude kandja on ka
lapse seaduslikus erindajas. Isa seaduslik
erindus ei muuda tema isavõimude lühikesi,
vaid see loob ühiskonna põhilises organisat-
sioonis - perekonnas - konna ja isikliku au-
toriteedi.¹⁰

Vanemate õigused lapse üle ei kuulu
lõuvi-, vesti- ja haurama õiguse järgi mitte
üksi isale, nagu see oli Rooma õiguses,
vaid ka emale ja ainult arvanuste lah-
kumisel otsustab isa teha.¹¹ Samuti on TšB.

8. Demburg, op. cit., lk. 265, v.

9. Demburg, op. cit., lk. 266, i.

10. Demburg, op. cit., lk. 266, ii.

11. Erdmann, op. cit., lk. 473, i.

Preisi õiges varem ei tunnud emale kuuluvat vanemlikku võimust, kuid BgB annab selle nüüd ka emale.¹² Ainult oma mitteabiellulise lapse süttes ei evi ema BgB järgi vanemlikku võimust.¹³

Peresondliku seose kindlustamise huvides on vajalik vanemliku võimuse iseseisv ja vaba valitsemine. Kuid laste kasvatus ja heaolu huvides on riik õigustatud vahetu astuma eestkostesutiste kaudu.

Nii ka TSSB järgi teavitavad vanemad vanemlikku võimust ühiselt. Peial aga ema isa talitsemise lapsel rahjuliku olvat, võib ta laste hooekandekohal teha vastavaid korraldusi. Säärast korral hooekandekohas võib lapse kasvatusse panna üksnes

12. Demburg, op. cit., lk. 266, IV

13. Demburg, op. cit., lk. 267, I

ka ema peale. Kuid vanemlik võim ei aval-
du üksi lapse isiku eest hoolitsemises, mis sei-
sab peamiselt eestkostes, vaid ka lapse varan-
duse järel valvamises.¹⁴ See õigus kuulub ai-
mult isale, kuna ema on sellest välja su-
letud. Talle jääb vaid õiges juhtudel, kui
isa oma õigust suujasti tarvitab, teha
vastavaid ettepanekuid eestkostesantile.¹⁵

Lapse vara valitsemine ja kasutamine
ei lange ühte abielumehe õigusega kasuta-
da abielunaise vara; võib sageli juhtuda, et
evide üht õigust, ei evi te samal ajal teist.¹⁶

Varase pooma õiguse järgi ei tohtinud
isavõimule alluv laps mingit vara omada.
Mis laps omandas, see langes automaatselt isa
omandiks. Sellest printsiibist on fustiniakõnne

14. Dernburg, op. cit., lk. 268, $\frac{10}{11}$.

15. Dernburg, op. cit., lk. 282, $\frac{11}{12}$.

16. Dernburg, op. cit., lk. 282, $\frac{12}{13}$.

õigus nii palju üle astunud, et erandid on meen-
tunud juba reglis.¹⁷ Rooma õiguses tuntakse
kolme laste varanduse vormi: *peculium eas-
tense*, *peculium quasi eastense* ja *bona ad-
ventitia*.¹⁸ Viimane laste vara vorm on üle
tulnud ka Balti õigusesse. Selle järgi mõiste-
takse laste erivara all kõike seda, mis neile
kuulub, vaatamata sellele, kuidas nad selle
on omandanud. Kõik see vara kuulub
isa valitsemisele kuni lapse täisealiseks
saamiseni. Ei saa isa tahtimuste tõttu se-
da valitseda, kuulub see õigus emale.¹⁹

Rooma õigus tunnusstab isa valitsemise
ja kasutusvalduse õigust lapse vara suhtes.

17. B. Windscheid, Lehrbuch des Pandektenrechts. Bd. III.
Frankfurt a. M., 1906, Nr. 67, II.
18. Windscheid, op. cit., § 516.
19. Balti braasades § 215.

§3. Vanemliku võimude tekkimine.

Vanemlik võim mõlemale vanemale tekib abielulise lapse sünniga, kuna mitteabielulise lapse suhtes tekib vanemlik võim ainult emale. Ja kuigi ema abiellub, ei saa abikaasa mitteabielulise lapse suhtes vanemlikku võim²⁰.

Teisese vanemliku võimude tekkimise viisiks on legitimeerimine.²¹ See institut on tuntud sama nimetuse all ka Rooma õiguses.²² Legitimeerimises nimetatakse mitteabielulise lapse abieluliseks tunnustamist. See leiab aset loodusliku isa abielumise puhul emaga. Rooma õiguses tundis veel legitimeerimise printsiipi reskriptiga. Analogiline ins-

20. Erdmann, op. cit., lk. 476, $\frac{10}{11}$

21. Erdmann, op. cit., lk. 477, $\frac{11}{11}$

22. Windscheid, op. cit., lk. 8911; Erdmann, op. cit., lk. 477.

titunt esimese ja Balti õiguses.²³ See oli võimalik juhtudel kui isal polnud abielulisi lapsi. Sel juhul oli mõtet ka lapse nõudlus.

BBS nimetab vallaslapse tunnustamist isa poolt legitimeerimiseks e. seadustamiseks. BBS tunneb lapse legitimeerimise võimaluse-
na legitimatio per subsequens matrimoniumi. Seega, kui pooled, kellest sündinud laps, hiljem abielluvad, siis kantakse ka nende väljaspool abielu sündinud lapsed perekonnaregistrites nende nimele. Seda võimalust tunneb ka TSSB.²⁴

Kolmas vanemliku võimude tekkimise moodus on adoptioon e. lapsendamine.²⁵

BBS mõistab lapsendamise all õiguse-

23. Erdmann, op. cit., lk. 477, III

24. TSSB § 408

25. Erdmann, op. cit. lk. 478.

toimingut, millega keegi võtab teistest vanematest sündinud lapse omaks lapses kõigi lihasse lapse õiguste ja kohustega.

Rooma õiguse vahetiku *anogatio* ja *adoptio* vahel kitsamas mõttes, samuti *adoptio plena* ja *adoptio minus plena* vahel on provintiaalõiguses rääkumud²⁶ ja ka hilisemad õiguskorrad ei tunne seda.

Lapendamise on vormiline toiming, mille sooritamise momendist rääkitab lapendatu vanemliku võimude all olemise endiste vanemate suhtes ja langeb uue isa-ema võimude alla.²⁷

26. *Brdmann*, *op. cit.*, lk. 479, ii

27. *Brdmann*, *op. cit.*, lk. 479, iii

§4. Vanemate ja laste vastastikused õigused ja kohused.

Laste ja vanemate vahelisi vastastikuseid õigusi ja kohustusi võime jaotada: isiklikud õigused ja kohustused ning varalised õigused ja kohustused.²⁸

Isiklikes õigustes ja kohustustes rääkides esineb vanemlik võim, Rooma õiguse terminiga *patria potestas*²⁹. Rooma õiguse järgi laps ei tõttunud midagi omada, kõik kuulus *pater familiaris*le. Sellele lisandus veel *pater familiaris* õiguse määrata lastele eestkostjat ja pärijat.³⁰

[Balti õiguses pole aga tegemist enam üksi isa vanemliku võimuga, vaid ka emal on laps kasvatustlikes küsimustes sõna kaasa rää-

28. Demburg, op. cit., lk. 268

29. Windscheid, op. cit., lk. 66, § 515

30. Windscheid, op. cit., lk. 67, II, III

xida, ühtlasi aga ka kohustusi lapse vastu³¹ Vaat-
lemegi järgmiselt vanemate õigusi ja kohustusi
laste suhtes.³²

Brimekes tähtsaimaks kohustusena on van-
ematel laste kasvatamine, hoolitsemine laste
vaimse ja kehalise arenemise eest. See kohustus
on ühtlasi vanemate looduslik kohustus laste
vastu ja see käib nii isa kui ka ema
kohta. Lahnavamuste puhul on otsustav
isa arvamus. Sellele vastavalt on isal ka suu-
renend kohustused laste ülalpidamise suhtes.
Poona õiguses võis ema ainult hüpöbe ot-
rustada laste kohta käivaid kasvatustööd
küsimusi ja seda seni seni ta pole üldi-
alised.³³

Üdasi on vanematel õigus lapsi panna

Ex bibl. univ. Tart.

31. Erdmann, op. cit., lk. 473, I
32. Erdmann, op. cit., lk. 473, II
33. Windscheid, op. cit., lk. 64, II

Dernburg, op. cit. lk. 268, II

kasvatusest, kui nende kasvatamisega kodus on raskusi.

Vanemad on laste esindajad nende täisealiseks saamiseni, neid abistades õiguslikes toimingutes.

Õde on vanematel õigus määrata laste elukohta.³⁴ 1956 järgi alaealine laps abielumisses vajab vanemate nõusolekut. Vanemad võivad keelduda ainult mõjuvat põhjusel.

Vanemal on õigus vanas eas alimentidele lastelt.

Nimetatud vanemate õigused ja kohustused on siivõrd üleantavad siivõrd naise ohuka lapse heale.

BQB annab abielu lahutamise puhul lapse isiku eest hoolitsemise kohustuse üle siviilabikaesale,³⁵ ^{abikaasale} kuid $\checkmark$ lahuselaval abikaasal,

34. Demburg, op. cit., lk. 271, $\bar{v}$
 35. Erdmann, op. cit., lk. 474, $\bar{v}$

peamiselt emal, lapsega ei ole täiesti reetatud.

Saksa vanem õigus näeb ette vanemate kohustuse ja laste religioosse kasvatamise.³⁶

Laste õigused vanemate suhtes seisavad kõigepealt nende kui lihaste laste tunnustamises vanemate poolt. Lihtne on asi siin abieluliste lastega. Et aga vanemlik võim kehtiks ka mitteabieluliste laste suhtes, sellers on vaja raduslikku lapse tunnustamist - legitimeerimist - isa poolt.

BGB teeb vahet selle järgi, kas laps on sündinud tühisest abielust või kehtetust abielust. Teisel juhul on tegemist mitteabielulise lapsega, teisel juhul aga abielulise lapsega, kuid seda siis, kui vanemad olid abielus sõlmimisel maksusetusest teadlikud,³⁷ kuid on

36. Demburg, op.cit., lk. 274

37. Demburg, op.cit., lk. 306, III.

nõutav, et madal juhul oleksid heas usus. Siin on analoogia juhuga kui vanemad oleksid abielu õiguspäraselt sõlminud, kuid enne lapse sündi lahutunud, alles mõlemad sündi. Antud juhul jääb vanemlik võim, isavõim lapse suhtes. Isa sündi alles rääkitab ta vanemliku võimuga, säilitab aga oma isakohustused lapse suhtes.³⁷⁾

Mõlema vanema abielumisel halvasti usus alles loetava laps rehteta abielu juhul mitteabielulises.

Edasi omandab abieluline laps isa nime ja riikondsuse, mitteabieluline laps aga ema perekonna nime.³⁸

Loogu vanemliku võimuga rehtel lastel on õigus alimentatsioonile ja kasvatuskulustele,

37) Demburg, op. cit., lk. 306, III

38) Badmann, op. cit., lk. 475, IV

mis lasuvad isal.

Ilmudugi juuvad lapsed osutams piiteedi- ja autoriteeditunnus vanemate vastu. Mõlemate suhtes kehtib ka beneficium competentiae.

Laste ja vanemate vahelises vaheromas on mairimida järgmist. Varas Roomas, nagu teame, kuulus kõik vara isale, laps ei saanud enese nimel midagi soetada. Hilium õigus lubas lapsel vara peculiarium castense, peculiarium quasi castense ja bona adventitia näol, mille kohta isal puidus kasutamise õigus. Teiste laste vahelike kohta on isal kasutamise õigus.³⁹ Viimane laste vahanduse vorm - bona adventitia - on tulnud üle ka Balti õigusesse. Selle järgi nõistatakse laste erivara⁴⁰ all lastel kuuluvat ressõik mil viisil saadud vara. Isal

39. Vidmann, op. cit., lv. 476, III

40. BGS, § 205

on nimetatud vara kohta kasutamisoigus. Ei saa
ta seda kasutada, kuulub see emale.⁴¹

Ka Saksas õigus tunnustab lapse vara valit-
semist ja kasutamist isa poolt, kellele kuulub
vanemlik võim. Ja see õigus on laialdane ja
kitsendatud ainult seaduses ettenähtud juhtu-
dega.⁴² Isal on õigus lapse vara kasutada.⁴³

Kasutamisoigus puudub isal ainult juhtudel, kui
on tegemist lapse puhtisiklike või tema enda
töö läbi saadatud asjadega, samuti juhtudel,
kui isa on nõrvaldatud lapse asjade kasutami-
st.

Kasutaja on kohustatud kandma ka asja
kasutamisega seotud riskitud. Isale langevad
ka lapse vara kasumid.

Isa õigus lapse vara valitsemises on isik-

41. Windscheid, op.cit., lk. 67, V
42. Demburg, op.cit., lk. 282, IV
43. Demburg, op.cit., lk. 282, II.

lik õigus ja mitte üleantav. Küll võib ta abilisi ja volinikke kasutada.⁴⁴ Isa kaotab lapse vara valitsemise õiguse, vastamata, et vanemlik võim jüb, juhtudel, kui tema vara kohta avatakse konkurss või kui tema vanemlik võim seistatakse.⁴⁵

Isa lapse vara kasutajana erinab tevalistest kasutusvaldajast:⁴⁶

- 1) ta võib asja kasutada ka viisil, mis tingib asja olemise muutumise;
- 2) ta ei saa kasutada asjade omanikkus, vaid allikas jääb ikkagi laps;
- 3) lapse varaga õigudike lüpinguid sooritamisel saab ta enesele aastase puhtakasu.

Isa kasutusvaldus lõpeb BgB järgi:⁴⁷

- 1) kui laps abiellub, väljasaatnud juht, kui

44. Demburg, op. cit., ln. 290, ii
45. Demburg, op. cit., ln. 290, iv
46. Demburg, op. cit., ln. 292, iii
47. Demburg, op. cit., ln. 294, iii

abiellumise toimus isa vajalise nõusolekuta;

2) kui isa loobub kasutusvaldusest. Koobumist tuleb vaestlastekoltsule põhjendada, kus see protokollitakse.

Vastutus lapse õigustoimingute eest lasub lapse nii emal- kui ka isal ja isal, ehk laps siis kas allutatud vanemlikele võimudele või mitte.

Deliktide eest vastutab laps aga nii oma isikuga kui ka varaga.⁴⁸

Soovitatud lapsed vastavalt õigustoiminguid vanemate traditsioonil, lasub vastutus ka vanematel.⁴⁹

48. Erdmann, op. cit., lk. 491, III

49. Erdmann, op. cit., lk. 494, V

§ 5. Vanemliku võimude kitendamise ja siis-
tamise.

Vanemliku võimude kitendused provintriaalo-
guse järgi leiavad aset:⁵⁰

1. lapse täisealiseks saamisel. See avaldub selles,
et lapse täisealiseks saamisega nõueldub vanem-
likus võimuses peituv eestkoste, eestkosteline vara va-
litsemise lõpeb ja laps saab oma vara suhtes dis-
ponerimisvõimeliseks. Püsib muudugi vanemlikus või-
mus avaldub puht vanemlik külg - pietu ditunne
ja sõnakuullikkus vanemate vastu;

2. ühe vanema vuestiabiellumise puhul. Abi-
ellub isa vuesti peale ema surma, ei vabane ta
vanemlikust võimust. Küll aga vabaneb vuesti
abiellud ema Liiu- ja Puumamaa maaõiguse, ning
Bestimaa linnaõiguse järgi, lapse vara peab ema

50. Badmann, op. cit., lk. 482 jt.

sel juhul ühe andme ;

3. lapse avalikku ravatusse astumisel. Antud juhul ravataskid ja ravitusõigus ja kohused lähevad ühe antud astme juhtumisele.

4. lapse riigi- või võõraste riikluse astumisel. Siin teenistuskohustuste ühtlase langemisel lapse kohustustega vanemate vastu peavad vümanad esimeste es tegevana, laps allub vastavale konna- ja distriiplüünisätetele.

BB5 §236-239 näevad ette sama kitsendusi vanemlikele võimudele.

Vanemlike võimude teostamine seisneb Sessa tsiviilõiguse järgi :

1. readeslike teadustuste ja
2. ilal ette tulnud teplikkude teadustuste juhul vaslaste kohta määrannil.⁵¹

Ühes readeslikus teadustus on isa teovõii-

metus. Teovõimetus võib isa tunnustada vaimuhaiguse, pillamise või joomaluse tegajajal.⁵²

Seaduslike teistuste korral vanemliku võimuteostamine seistub kohtuliku kindlaksmääramisega ja laskab seistumast teistuste kõrveldumisel.

Kestvaks teplikuks teistuseks vanemliku võimuteostamisel on näites isa haigus, ärakas või varistuse raudmine vabaduskaotuse näol. Kuid need teistused peavad olema kindlaks tehtud varlaste kohtu poolt. Vanemlik võim astub jälle jõusse, kui varlaste kohus on tunnustanud nimetatud teistuste äralangemist.

Vanemliku võimuteostamise ajal püüdnud isal lapse vara valitsemise ja lapse esindamise õigus. Lapse vara kasutamine aga jääb

52. Dernburg, op. cit., lk. 299 v

53. Dernburg, op. cit., lk. 299 vi

isale, välja arvatud ainult juht, kui isa ja ema
abielu on lahutatud ja kui vaerlastekohus emale
vanemliku võimude üle on annud.

Isa vanemliku võimude seistumise ajal lä-
heb selle täidesaatmise õiguse üle emale, lapsu-
le aja määratelse antud juhul ekstrastija.⁵⁴

§6. Vanemliku võim lõppemine.

Lasti arengus ja peeteditunne vanemate vastu kestab kogu viimasti eluaja. Samuti püsivad vastastikused alimintatsiooni volustund vanemate kogu eluaja.

Vanemliku võim lõppemine⁵⁵ leiab aset kõige pealt mõlana vanema või lapse surma korral. Peab lapsel järgi detseend, siis ei allu see vanavanemateta vanemlikele võimule, vaid eestkostele.

Teisels lõpeb vanemlik võim siis, kui vanemad on karistatud õiguste äravõtmisega.

Kolmandas — kui vanemad oma võimurajasti kaotavad või jätaavad lapse maha.

Sassa õiguses üldreeglina vanemad ei saa loobuda oma vanemliku võimurajastamise

õigusest, kuna see on ühtlasi ka vanemate ko-
hustus.⁵⁶ Kõll võivad nad aga seda kolmte ore-
võtul ja laste nõusolekul, mis avaldatud nende
alaeasuse korral eriti nimetatud eestkostja
poolt.

Lapse adopteerimine kolmanda isiku poolt
lõpetab samuti lihaste vanemate vanemliku või-
mu.

Kui poeg on saanud täisealiseks ja sisse sead-
nud oma majapidamise, ei kuulu ta enam
vanemate vanemliku võimu alla. Tütar aga,
ollis sisse seadnud oma iseseisva majapida-
mise, võib lahuda vanemate võimust ainult
nende nõusolekul (ka siis, kui ta on täisealine).

Lõpuks lõpeb vanemliku võim veel tütre abi-
ellumisega.

Sassa õiguses vanemliku võim ei lõpe isa

⁵⁶. Demburg, op. cit., lk. 297 IV

teiskondse abiellumisega, küll aga siis, kui ema
teiskondset abiellub.⁵⁷

Samuti näeb Sassa õiges ette varemliku või-
onu lõppemisel lapse vara isa poolt üleandmise
leple.⁵⁸ Laps peab tõendama mis isale kuulus,
kusjuures abiks võivad tulla isa poolt kohtu
saadetud tõendid.⁵⁹

Isa kohusena aga on tõestada mis ilma
tema süüta kaotri on läinud. Laps võib Sas-
sa õiges esitada kaebust kogu vara väljaand-
mise kohta. Aga samuti pole keelatud kaebust
esitada ka tema vara üksikute asjade välja-
andmise kohta, kuid isal on õiges nõude ot-
sust ainult selle kohta, esitades ühtlasi arvestuse,
mis temale selle resultaatid järgi jääb.

Isa vara konkursi puhul on esõiguste -

57. Demburg, op. cit., lk. 297 v
58. Demburg, op. cit., lk. 297 vi
59. Demburg, op. cit., lk. 297 vi

lapse nõue.⁶⁰

Vanemlik võim, kuigi on tegelikult lõppenud, kestab seaduslikult seni, seni isa sellest teada saab. Kolmandad isikud ei saa aga sellele teada, kui nad on teadlikud vanemliku võimu lõppemisest.⁶¹

Rooma õiges tundes veel üht erilist vanemliku võimu lõppemise viisi ja nimelt emantripatsiooni.⁶²

Emantripatsioonis Rooma õiguses nimetati lapse vabastamist vanemliku võimust isa laktiavalduse läbi. See on vormiline toiming kohtu ees lapse juuresoles. Samuti võib emantripatsiooni toimuda printsepi reskriptiga. Viimasel juhul on vajalik lapse nõusoleku avaldamine kohtu ees, kui ta pole alaaline.

Mõningatel juhtudel võib isa sundida

60. Dernburg, op. cit., l. 298, $\bar{I}$, $\bar{II}$, $\bar{III}$
61. Dernburg, op. cit., l. 154, $\bar{IV}$, $\bar{V}$
62. Windscheid, op. cit., l. 23

last emantsipatsioonides. Teiselt poolt võib ise nõuda emantsipatsiooni tühistamist kui laps tema suhtes lubamatult käitub.

Ka Sassa õiguses on emantsipatsioon kohaldatav, kuid harva. Roomlaste juures oli emantsipatsioon ette nähtud juhtudes, kus laps ise enesest oli juba suuteline hoolitrema. Tänapäeval aga langeb sellisel juhul vanemlik võim iseenest ära.⁶³

63. Windscheid, op. cit., lu. 104, vii

oma vanemlik võim avaldub BQB järgi mitmel moel. Viites kui nõuandvõim isa vanemlikule võimule. Bmale kuulub lapse kehalise heaolu ja kasvatus eest hoolitsemine. Lapse esindamine antud juhul on juba väljaspool tema võimkonda, ainult võtmevõim annab emale siin teatud õigused.⁶⁵

Teises tunneb BQB ema vanemlikku võimuga peavõimuna.⁶⁶ See esineb ajal, mil isal on tegelikud teadvused oma vanemlikku võimuga teostamiseks. Ja siis ongi asi nii, et põhimõtteliselt kuulub isale vanemlik võim, selle täideviimine on aga ema hooles.⁶⁷

Vanemlikku võimuga, kui ülekantavat võimuga, võib ema siis, kui vastastahjuks selle on talle abielu lõppedes või isa vanemlikku

65. Dermburg, op. cit., lk. 301, III

66. Dermburg, op. cit., lk. 301, V

67. Dermburg, op. cit., lk. 301, VI, VII, VIII.

võimude seistudes andnud, andes talle ühtlasi ka lapse vara oultes kasutusvalduse.⁶⁸

Täieliku vanemliku võimude saab ema ise surma järgi.⁶⁹

Antud juhtudel arub ema samas õigustis-
kus seisendis kui isagi. Brinevus seisab aga
selles, et ema reusti abieludes kaotab vanem-
liku võimude.⁷⁰

Uue 1556 on vanemliku võimude küsimus
lahendamist leidnud üldiselt.⁷¹

1556 esinemat mehele sisuliselt otustava
kõale andmist perekonnas seletatakse mitte
võimude loomise nõuetega, vaid pult-majan-
duslike kaalutlustega. Need kaalutlused
seisuvad selles, et pramisse töötajana perekon-

68. Dernburg, op. cit., lk. 301, $\overline{\text{IX}}$

69. Dernburg, op. cit., lk. 301, $\overline{\text{I}}$

70. Dernburg, op. cit., lk. 301, $\overline{\text{III}}$

71. Perekondlike ajakiri "Õigus", 1936, nr. 1 lk. 1-5.

nas erinud mees, mille käest perekond kaitlikult
üldpidamist saab, millega on siis ka rüütatav,
et peamiselt mehel lasub rõhustus anda oma
perekonnale üldpidamist. Sel juhul ka sõna
"võimurüütamine" tegelikult ei peitu vöi-
mu rüütamises, vaid mehe kui perekonna
esindaja poolt oma rõhustuste mitteäärmis.

Üdasi rõhutatav on mehe ülemvõimurüüt-
sus ka mehe suuremaid elusogeemuri ja teisi
isiklikku laadi arjadesid.

Kuid on ka juhte, kus naine osutub
perekonnapeaks ja sel juhul peab temale
võrdvõimurüütamine hääl lahkavamate
juhul, aga seda ei anta talle, põhjendades
selliste elusogeemide hankimisega.